

Tüüpiline Eesti tudeng, keda pole olemas?

ARTIKLISARJA ILMUMIST RAHASTAB HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM
NING EUROOPA LIIT EUROOPA SOTSIAALFONDIST

Primus

ELLU VIIB SIHTASUTUS
ARCHIMEDES

Üliõpilaskonna vanuseline struktuur on viimase viie aastaga märgatavalt muutunud. Kui traditsiooniliselt mõeldakse tudengitest rääkides hiljuti keskkooli lõpetanud noori, siis tegelikkuses ei moodusta nad üliõpilaskonnast kaugeltki nii suurt osa. Foto: Andres Tennus/Tartu Ülikool

UURINGUD

Kõrgharidusuuringud toetavad põhjendatud poliitikaotsuste tegemist

Kadrin Kergand

Programmi Primus koordinaator uuringute ja personalijuhtimise valdkonnas

Kõrgharidusreformi valguses on hea meenutada, et hariduspoliitiliste otsuste põhjendatust silmas pidades otsustati sihtasutuse Archimedes elluviidava kõrghariduse kvaliteedi arendamise programmi Primus raames toetada kõrgharidusuuringute ja analüüside tegemist.

Toetuse eraldamisel võeti aluseks teadlaste initsiatiiv ning kompetentsus pakkuda kõrghariduse valdkonnas väljavalitud uurimisteemasid. Selline lähenemine on ennast õigustanud, sest nii on alguse saanud uued rahvusvahelised tunnustust saanud uurimisteemad. Kokku on toetatud 18 uuringuprojekti, mis käsitlevad kõrghariduse valdkonda eri nurkade alt. Näiteks uuritakse akadeemilist edukust mõjutavaid tegureid, algaja õppejõu kohanemist, akadeemilise personali tööstressi, ligipääsu kõrgharidusele, kõrghariduse valikuid mõjutavaid tegureid, üliõpilaste eluolu, tööturule suundumist ja vilistlasi, täiskasvanud õppijat jne.

Uuringuprojektide kirjeldused ja tulemused on kättesaadavad programmi Primus kodulehel aadressil primus.archimedes.ee rubriigis «uuringud».

Äsja on valminud ka rahvusvahelise üliõpilasuuringu Eurostudent Eesti analüüs, mis võimaldab võrrelda Eesti üliõpilaste elu teiste riikide omaga, aga ka varasemate aastate tulemustega.

LAURA KIRSS
Politiikauuringute Keskuse Praxis analüütik
EUROSTUDENTI uuringu Eesti projektijuht

Üliõpilastest rääkides kalduakse tihti silmas pidada kindlat stereotüüpi: otse keskkoolist tulnud vallaline noor, kes elab vanemate toel ühika kasinates tingimustes, õppetööst vabal ajal elab mõnusat tudengielu ning tema ootused elutingimustele pole ülemäära suured; igapäevane tööelu on temale pigem võõras nähtus.

2010. aasta üliõpilaste eluolu küsitluse (ei hõlmanud doktorante) andmed näitavad, et sellist tudengit on tänapäeval üsna raske leida. Eesti üliõpilaskond on kujunenud nii kirjuks, et tüüpilist tudengit polegi võimalik kirjeldada.

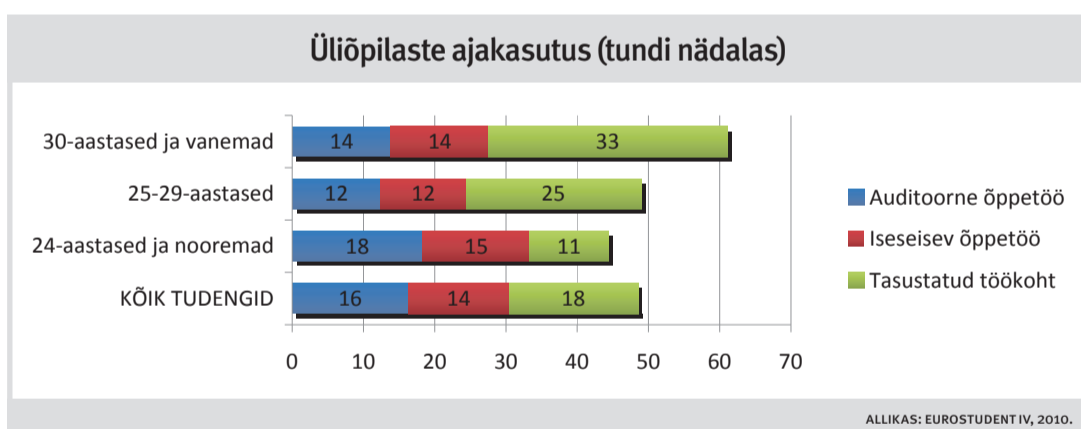
Iga viies üliõpilane on 30-aastane või vanem

Noored ehk kuni 24-aastased tudengid moodustasid 2010. aastal kaks kolmandikku Eesti üliõpilastest, ülejäänud olid vanemad, seejuures viiendik olid vanemad kui 30 aastat. Seega pole iga kolmas Eesti tudeng värske keskkoolilõpetaja.

Iga viies üliõpilane pole keskkooli omandanud gümnaasiumis, vaid hoopiski kutseharidust pakkuvast õppeasutuses. Suure tõenäosusega ei ole paljud tudengid enne üliõpilaseks saamist olnud koolilõpetajad, vaid hoopiski töötajad, kellest on saanud üliõpilased.

Ühiselamu pole levinud õpinguteaegne elukoht

Arvestades tudengite vanuselist koosseisu, on loomulik, et tudengitel on erinevad elutingimused ja peremudelid. Ühiselamu elab kõigest 18% tuden-

giteist, nooremate seas on ühiselamu elanikke siiski rohkem (veerand).

Tudeng elab enamasti koos partneri ja/või lastega (36%) või siis näiteks sõprade-tuttavatega (28%), vanematega koos elab veerand tudengitest.

Üliõpilaste küsitlus toob esile, et noored asuvad tihti väga varakult omaette elama, sest ka kõige noorem vanuserühmas pole vanematega elamine valdav (ligikaudu kolmandik elab koos vanematega). Seejuures olid vanemad kui 30 aastat. Seega pole iga kolmas Eesti tudeng värske keskkoolilõpetaja.

Ootuspäraselt on 30-aastaste ja vanemate üliõpilaste seas partneri ja/või lastega elamine juba selgelt valdav (74%) – peaaegu igal neljandal Eesti üliõpilasel on laps või lapsed.

Üliõpilase töö on palgatöö

Iga teine Eesti üliõpilane vastas, et käib kas regulaarselt või aeg-ajalt tööl. Seega ei ole töötamine üliõpilastele kaugeltki võõras nähtus, suure osa jaoks on tegemist igapäevase tegevusega.

Teistest sagedamini töötavad ennekõike 30-aastased ning vanemad (84% töötab igapäevaselt) ja oma õpingute eest ise maksavad tudengid (74% tööga hõivatud). Kõige nooremate, kuni 24-aastaste tudengite seas on tööhõive märksa madalam (41%).

Riigieelarvelisel õppekohal õppivatest 24-aastastest ja noorematest tudengitest töötab regulaarselt kõigest 13%. Õpingute kõrvalt tööl käimine on levinum sotsiaalteaduste tudengite hulgas, neist töötab 70%. Uuringud näitavad, et tudengeid ajendab töötama nii nende majanduslik olukord, tajutud tööturuootused, soov hakata varakult omandama töökogemusi ning üliõpilaste arenguvajaduste mittevastav õppeteenuse kvaliteet ja töötamist võimaldavad õppekorraldus.

Õppimine ei ole tihti üliõpilase põhitegevus

Küllaltki suure töökoormuse tõttu pole üllatav, et tudengitel ei jää õpingutele pühendumiseks piisavalt aega: keskmine üliõpilane veedab töö juures rohkem aega kui koolis.

Kui auditoorsele õppetööle kulub üliõpilasel nädalas keskmiselt 16 tundi, siis tasustatud tööd tegeleb ta 18 tundi. Noored üliõpilased on siiski teistest rohkem õpingutele pühendunud, kulutades auditoorsele õppetööle keskmiselt 18 tundi nädalas.

Märkimisväärne on 30-aastaste ja vanemate tudengite pühendumine õpingutele ning koormus, millega nad peavad toime tulema, kulutades nädalas õppe- ja palgatööle kokku keskmiselt 61 tundi. Üliõpilaste ajakasutuse ülevaatest on selgelt näha, et keskmine tudengi õppekoormus on väiksem, kui neilt eeldatakse.

40 tundi nädalas kulutavad õppetööle vaid tervise ja heaolu valdkonna tudengid. Samas on ka näha, et üliõpilastel ei jää töötamise tõttu nädalas palju aega muudeks tegevusteks, sh puhkuseks või üliõpilaseluks.

Kes on rikas, kes on vaene

Tudengite vanuselist koosseisu ning töötamist arvestades on ootuspärane, et pool tudengitest nimetab oma peamiseks sissetulekuallikaks omateenitud palka.

Kolmandikul üliõpilastest

on põhisissetulekuallikaks vanemate või partneri toetus ning 15% riigi õppetoetused ja -laenu. Mida vanem tudeng, seda rohkem sõltub tema sissetulek palgatööst ning vähem vanemate või partneri abist ja riigi toetustest.

Kui kuni 24-aastaste tudengite seas on perekonna toetus valdav 44% ning riigi toetus ligikaudu viiendikul üliõpilastest, siis 25–29-aastastel tudengitel vastavalt ainult 22% ja 8%.

Seega sõltuvad noored tudengid Eestis päris palju perekonnast, kuid vanuse suurenedes kasvab iseseisvus märgatavalt.

Eesti tudengite sissetulekud on väga erinevad ning jaotuvad ebahõltselisel – keskmine Eesti tudengi kogusissetulek küündis 2010. aastal 8200 kroonini. Kolmandik Eesti tudengeid ei teeninud enam kui 4000 krooni kuus, teise äärmuse moodustavad viimastest neli korda rohkem teenivad üliõpilased. Mittetöötava tudengi keskmine kuusissetulek piirdus 4974 krooniga.

Tudengi elu pole odav

Tudengite põhilised kulutused on seotud elamise (toit, riietus jm), eluaseme, transpordi ning muude igapäevakulutustega. Eri vanuses, erineva elukorralduse ning hõivega tudengid saavad endale võimaldada ka väga erinevat elustiili.

Nii on töötavate tudengite kulutused elamisele peaaegu kaks korda suuremad kui ainult õpingutele keskendunud tudengitel, vastavalt 10 434 ja 5443 krooni kuus. Seega võib öelda, et Eestis vajab mittetöötav üliõpilane äraelamiseks vähemalt 5000 krooni ehk 320 eurot kuus.

Kokkuvõttes võib öelda, et Eesti üliõpilaskonna moodustab kirju seltskond, kust leiab erinevas vanuses, elukorralduse ning elustasemega tudengeid. Töötamisest on saanud tudengite elu loomulik osa, mida ei tuleks iseenesest negatiivsena käsitleda.

Oluline on suunata jõupingutused sellele, et tudengitel oleks võimalik õpingutele senisest enam pühenduda, pakkudes majanduslikult kehvas olukorras tudengitele vajaduspõhiseid toetusi ning tegeledes õpingutega seotud töötamise ajenditega (õppe vähene seostamine tööturul vajalike oskustega, vähene nõudlikkus, igavad ained, õppemeetodid jne).

Üliõpilaste koguarvu vähenemist arvestades tuleks mõelda ehk ka sellele, kuidas senisest enam toetada töötavate vanemaealiste üliõpilaste õppimisvõimalusi (nt tasuta osajaaga õppimise võimalus riigile olulistest valdkondades, õppeleenu võimaldamine osajaaga õppuritele jne).

Primuse programmi viib ellu sihtasutus Archimedes. Programmi eesmärk on toetada kõrgkooliõppe kvaliteeti ja tõsta kõrgkoolilõpetajate konkurentsivõimet. Programmi eelarve on 14,6 miljonit eurot (2008–2014) ning selle elluviimist toetab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondist.